

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 23. maja 1877.

Obseg: Napake o napajanju naše domače živine. — Ukaz c. k. Kranjske deželne vlade o živinskih rezárjih na Kranjskem. — Z enim vajeťom voziti velika je napaka. — Gospodarske skušnje. — Gospodarska novica. — Vabilo na naročbo znanstvenega časopisa Matice slovenske in prošnja za dotično gradivo. — Angora. (Dal.) — Obrazi iz življenje. — Magjari leta 1848. in 1849. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Napake o napajanju naše domače živine.

Prav pogostoma se govori in piše o napačni živinski klaji, malo glasov pa čujemo o napačni pijači, po kateri se vendar živini naklonijo stokrat in stokrat bolezní. Naj tedaj enkrat malo več spregovorimo o škodljivi pijači.

Škodljiva more pijača biti ne samo, če je živina preveč ali premalo dobiva, ampak tudi če je preveč sparjena ali premrzla, potem če so v njej kake škodljive reči raztopljene in če živina ne dobiva klaji primerne pijače.

Preveč živina pijače le malokdaj dobiva, ker se je sama varuje; če jo vendar le okoliščine primorajo, preveč piti, to prebavila pokvari, redivni sok stanjša in krvi se preveč vodenih delov primeša; iz tega pa izvira, da prebavljenje bolj leno in topo postane, da se slab voden rediven sok napravlja in da živina mehkužna postane. Zlasti ovcam, katere žejne postanejo po povžiti obili solí, je preveč vode nevarno.

Veliko večkrat se zgodi in je tudi veliko bolj škodljivo, če živina žejo trpi; zavolj tega posebno prebavljanje trpi, kajti k dobremu prebavljanju je primerna mera vode neogiblivo potrebna, redivni sok pregost postane; popijavnice ga ne morejo posrkati, in toraj dalj časa v želodcu in čevih zastaja. Zavolj tega se vsi telesni soki zgostijo, kar se posebno v jetrih in jeternih žilah, v trebušnih limfatiških žlezah napravi, in more vnetje in trdine delov napraviti. Vodene, žleznate in tudi druge izceje zastajajo in vsa opravila življenja bolj lena postanejo.

Posebno škodljivo je pa za živino, če v veliki vročini veliko hoje stori in žejo trpi, ker pri tem že brez tega po pomnoženem kožnem hlapenju mnogo vodenih delov izgubi in se tedaj zgoraj imenovane premembe pri živini še raji napravijo in posebno kri se rada razkroji in mnogovrstne krvne bolezni (vrančni prisad ali črm) se napravijo.

Pregorka, sparjena pijača pomnoži občutje sopilnih in prebavilnih delov, tako, da prav lahko zbolé, če se le nekoliko prehlade; pomnoži tudi vse telesne izceje, raztegne vse organske dele, in jih zavolj tega slabí in omehča.

Premrzla pijača je pa toliko bolj škodljiva, kolikor bolj je živina segreta; toraj je najbolj škodljiva,

če se je po dolgi hoji živina zelo segrela, in jo zelo goltno in požrešno pije. Taka mrzla pijača pri segreti živini stori tiste premembe, katere smo že pri prehlajenju omenili; posebno pa trpi sopila in prebavila, in iz tega se lahko naval krvi in vnetje teh delov napravi.

Vodi so večkrat gnjijoči živalski in rastlinski deli primešani ali v njej razne solí raztopljene. Taka pijača je posebno takrat zelo škodljiva, ko dalj časa stoji in se spari; take luže ali mlake živina včasih rada zavoljo tega pije, ker je v njih mnogo človeške scavnice, in ker naši živini solí zelo pomanjkuje, je celó primorana tako škodljivo gnojnico piti. S tem se radi telesni soki spridijo, kri se lahko razkroji, živina mehkužna postane in mnogovrstne bolezni prebavi se morejo napraviti. O hudi vročini je napajanje živine v tacih lužah zelo nevarno.

Ukaz c. kr. Kranjske deželne vlade
o živinskih rezárjih na Kranjskem.

O tem, kdo ima pravico živino rezati (kastirati), se dozda nikakor ni spolnovala obrtniška postava od 1859. leta, ki določuje, da rezarija spada v živino-zdravniško opravilstvo in se ne dá prištevati niti k svobodnemu niti k dopustnemu (koncesijskemu) obrtnijstvu. Ta postava se ni spolnovala na Kranjskem in se menda ne spolnuje tudi po družih deželah. Na Kranjskem, kjer je v Nevljah v Kamniškem okraji od nekda „univerza“ za take „mojstre“, je tu in tam smel rezár biti vsak, kdor je od tega rokodelstva vsako leto davke plačeval. Ker pa so v rezanji živine neizučeni rezárji večkrat škodo delali gospodarjem, da jim je napačno rezana živina pod zlo šla, se je Metliška občina obrnila do deželnega odbora in do odbora družbe kmetijske, naj bi delala pri c. k. vladi na to, da se takim nesrečam v okom pride na postavni poti. In nasledek tega je ukaz, ki ga je c. kr. deželna vlada razglasila 12. maja t. l. pod števí. 3262, ki se tako-le glasi:

1. Vsak, kdor hoče pravico živinskega rezarja doseči, si mora od c. kr. okrajnega glavarstva svojega okraja dovoljenje za to pridobiti.

2. Dovoljenje za to pa more dobiti le ta, ki je veljavno dokazal, da se je praktično (dejansko) naučil rezarstva.

3. Ta dokaz pa obstoji v tem, da se rezár izpriča ali a) s spričalom kake živinozdravniške šole, ali b) s spričalom kakega živinozdravnika,